ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 22ας Ιανουαρίου 2009 *

Στην υπόθεση C-473/07,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Conseil d'État (Γαλλία) με απόφαση της 7ης Μαΐου 2007, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 25 Οκτωβρίου 2007, στο πλαίσιο της δίκης

Association nationale pour la protection des eaux et rivières-TOS,

Association OABA

κατά

Ministère de l'Écologie, du Développement et de l'Aménagement durables,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

παρισταμένης της:

Association France Nature Environnement,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. W. A. Timmermans, πρόεδρο τμήματος, K. Schiemann, J. Makarczyk, P. Kūris (εισηγητή) και C. Toader, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Mengozzi
γραμματέας: R. Şereş, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 18ης Σεπτεμβρίου 2008,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η Association nationale pour la protection des eaux et rivières-TOS, εκπροσωπούμενη από τον P. Jeanson, αντιπρόεδρό της,

— η ένωση France Nature Environnement, εκπροσωπούμενη από τον R. Léost, αντιπρόεδρό της,

— η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον G. de Bergues και την A.-L. During,

— η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Β. Κοντόλαιμο και τη Σ. Παπαϊωάννου,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από την A. Alcover San Pedro και τον J.-B. Laignelot,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 6ης Νοεμβρίου 2008,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του σημείου 6.6, στοιχείο α΄, του παραρτήματος Ι της οδηγίας 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου, της

24ης Σεπτεμβρίου 1996, σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης (ΕΕ L 257, σ. 26), όπως τροποποιήθηκε από τον κανονισμό (ΕΚ) 1882/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Σεπτεμβρίου 2003 (ΕΕ L 284, σ. 1, στο εξής: οδηγία 96/61).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε από το Conseil d'État (Γαλλία) στο πλαίσιο προσφυγών για υπέρβαση εξουσίας που άσκησαν η Association nationale pour la protection des eaux et rivières-TOS και η Association OABA, με αίτημα την ακύρωση του διατάγματος αριθ. 2005-989, της 10ης Αυγούστου 2005, το οποίο τροποποιεί την ονοματολογία για την κατάταξη των εγκαταστάσεων (*JORF* της 13ης Αυγούστου 2005, κείμενο 52).

Το νομικό πλαίσιο

Η κοινοτική νομοθεσία

3 Το άρθρο 1 της οδηγίας 96/61 ορίζει:

«Στόχος της οδηγίας είναι η ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης που προκαλούν οι δραστηριότητες του παραρτήματος Ι. Η οδηγία προβλέπει μέτρα αποφυγής και, όταν αυτό δεν είναι δυνατόν, μείωσης των εκπομπών από τις ανωτέρω δραστηριότητες στην ατμόσφαιρα, το νερό και το έδαφος, και μέτρα για τα απόβλητα, ώστε να επιτευχθεί υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος στο σύνολό του, με την επιφύλαξη της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ [του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 1985, για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον (ΕΕ L 175, σ. 40)] και των άλλων σχετικών κοινοτικών απαιτήσεων.»

4 Το άρθρο 2 της οδηγίας 96/61 ορίζει:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

[…]

3) “εγκατάσταση”: κάθε ακίνητη τεχνική μονάδα όπου εκτελούνται μία ή περισσότερες από τις δραστηριότητες του παραρτήματος I […]

4) “υφιστάμενη εγκατάσταση”: μια λειτουργούσα εγκατάσταση ή, στο πλαίσιο της νομοθεσίας που προϊσχύει της θέσης σε εφαρμογή της παρούσας οδηγίας, μια εγκεκριμένη εγκατάσταση ή μια εγκατάσταση για την οποία έχει υποβληθεί πλήρης αίτηση άδειας, σύμφωνα με τη γνώμη της αρμόδιας αρχής, αν η εγκατάσταση τεθεί σε λειτουργία το αργότερο ένα έτος μετά την ημερομηνία θέσης σε εφαρμογή της παρούσας οδηγίας

[…]

9) “άδεια”: το τμήμα ή το σύνολο μιας ή περισσοτέρων εγγράφων αποφάσεων, με το οποίο δίνεται άδεια λειτουργίας μέρους ή ολόκληρης εγκατάστασης υπό ορισμένους όρους διασφαλίζοντας ότι η εγκατάσταση πληροί τις απαιτήσεις της παρούσας οδηγίας. […]

[…]»

5 Το άρθρο 4 της οδηγίας 96/61 ορίζει:

«Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι καμία νέα εγκατάσταση δεν λειτουργεί χωρίς άδεια σύμφωνα με την παρούσα οδηγία […]».

6 Το άρθρο 9 της οδηγίας 96/61, που φέρει τον τίτλο «Όροι της άδειας», ορίζει:

«1. Τα κράτη μέλη βεβαιώνονται ότι η άδεια περιλαμβάνει όλα τα αναγκαία μέτρα τήρησης των όρων άδειας που αναφέρονται στα άρθρα 3 και 10 για να εξασφαλίζεται η προστασία της ατμόσφαιρας, του νερού και του εδάφους επιτυγχάνοντας έτσι υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος στο σύνολό του.

2. Σε περίπτωση νέας εγκατάστασης ή ουσιαστικής μεταβολής στην οποία εφαρμόζεται το άρθρο 4 της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ, για τη χορήγηση της άδειας πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κάθε κατάλληλη πληροφορία ή συμπέρασμα ληφθέν εκ της εφαρμογής των άρθρων 5, 6 και 7 της προαναφερόμενης οδηγίας.

3. Η άδεια πρέπει να περιλαμβάνει οριακές τιμές εκπομπής για τις ρυπαντικές ουσίες, ιδίως εκείνες του παραρτήματος ΙΙΙ, που αναμένεται να εκπέμπονται από την οικεία εγκατάσταση σε σημαντική ποσότητα [ενόψει] της φύσης τους και της δυνατότητας διασποράς της ρύπανσης στο νερό, τον αέρα και το έδαφος. Εφόσον χρειάζεται, η άδεια περιλαμβάνει τις κατάλληλες οδηγίες για την προστασία του εδάφους και των

υπογείων υδάτων και μέτρα για τη διαχείριση των αποβλήτων της εγκατάστασης. Ενδεχομένως, οι οριακές τιμές μπορούν να συμπληρώνονται ή να υποκαθίστανται από ισοδύναμες παραμέτρους ή τεχνικά μέτρα.

Για τις εγκαταστάσεις της παραγράφου 6.6 του παραρτήματος Ι, κατά τον καθορισμό των οριακών τιμών εκπομπής σύμφωνα με την παρούσα παράγραφο, θα λαμβάνονται υπόψη οι προσαρμοσμένες σε αυτές τις κατηγορίες εγκαταστάσεων πρακτικές μεθοδεύσεις.

[…]

4. Με την επιφύλαξη του άρθρου 10, οι αναφερόμενες στην παράγραφο 3 οριακές τιμές εκπομπής ή οι ισοδύναμες παράμετροι και τεχνικά μέτρα βασίζονται στις βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές, χωρίς να προδιαγράφουν τη χρήση μιας συγκεκριμένης τεχνικής ή τεχνολογίας, και λαμβανομένων υπόψη των τεχνικών χαρακτηριστικών της συγκεκριμένης εγκατάστασης, της γεωγραφικής της θέσης και των τοπικών περιβαλλοντικών συνθηκών. Σε όλες τις περιπτώσεις, οι όροι χορήγησης της άδειας προβλέπουν διατάξεις για την ελαχιστοποίηση της διαμεθοριακής ρύπανσης [ή της ρύπανσης] σε μεγάλη απόσταση και εξασφαλίζουν υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος στο σύνολό του.

[…]»

7 Το άρθρο 16, παράγραφος 2, της οδηγίας 96/61 προβλέπει:

«Η Επιτροπή διοργανώνει ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών και των ενδιαφερομένων βιομηχανικών κλάδων για τις βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές, τις

συναφείς προδιαγραφές ελέγχου και την εξέλιξή τους. Η Επιτροπή δημοσιεύει ανά τριετία τα αποτελέσματα των ανταλλαγών πληροφοριών.»

8 Η οδηγία 96/61 ορίζει, στο παράρτημα Ι, τις κατηγορίες βιομηχανικών δραστηριοτήτων που αναφέρονται στο άρθρο 1. Το εν λόγω παράρτημα Ι προβλέπει στο σημείο 2 του εισαγωγικού μέρους του:

«Οι κατωτέρω κατώτατες οριακές τιμές αναφέρονται εν γένει σε παραγωγικό δυναμικό ή σε πραγματική παραγωγή.[…]»

9 Το παράρτημα Ι παραθέτει επίσης στο σημείο 6.6., στοιχείο α΄, ως κατηγορίες βιομηχανικών δραστηριοτήτων που αναφέρονται στο άρθρο 1 της οδηγίας 96/61, τις «εγκαταστάσεις εντατικής εκτροφής πουλερικών […] οι οποίες διαθέτουν πάνω από […] 40 000 θέσεις για πουλερικά».

10 Το παράρτημα ΙΙΙ της οδηγίας 96/61, που φέρει τον τίτλο «Ενδεικτικός κατάλογος των σημαντικότερων ρυπογόνων ουσιών που πρέπει να λαμβάνονται υποχρεωτικά υπόψη, εάν είναι κατάλληλες για τον καθορισμό των οριακών τιμών εκπομπής», αναφέρει διαφόρους ρύπους της ατμόσφαιρας και των υδάτων. Στο πλαίσιο αυτό, όσον αφορά την ατμόσφαιρα, το παράρτημα αναφέρει, ειδικότερα, τα οξείδια του αζώτου και άλλες ενώσεις του αζώτου, καθώς και τα μέταλλα και τις ενώσεις τους. Όσον αφορά το νερό, το παράρτημα αναφέρει, ειδικότερα, τις οργανοφωσφορικές ενώσεις, τα μέταλλα και τις ενώσεις τους, καθώς και τις ουσίες που συμβάλλουν στον ευτροφισμό, ιδίως νιτρικά και φωσφορικά άλατα.

Η εθνική νομοθεσία

11 Το παράρτημα Ι του διατάγματος αριθ. 2005-989, το οποίο τροποποίησε την ονοματολογία για την κατάταξη των εγκαταστάσεων, περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τον ακόλουθο τίτλο:

ΑΡΙΘΜΟΣ	ΤΙΤΛΟΣ	Α.Δ.Π. ([1])	Α ([2])
[…]			
2111	Πουλερικά, φτερωτά θηράματα (δραστηριότητες εκτροφής, πώλησης κ.λπ.), με εξαίρεση τις ειδικές δραστηριότητες που αναφέρονται σε άλλες κατηγορίες: 1. Άνω των 30 000 ισοδύναμων ζώων ..... Από 5 000 έως 30 000 ισοδύναμα ζώα ..... Σημείωση — Τα πουλερικά και τα φτερωτά θηράματα υπολογίζονται με τις ακόλουθες τιμές εκφρασμένες σε ισοδύναμα ζώα: ορτύκι = 0,125 περιστέρι, πέρδικα = 0,25 νεοσσός = 0,75 κοτόπουλο μικρού μεγέθους = 0,85 όρνιθα, κοτόπουλο, κοτόπουλο με ειδική ετικέτα, βιολογικό κοτόπουλο, πουλάδα, ωοτόκος όρνιθα, όρνιθα αναπαραγωγής, φασιανός, φραγκόκοτα, πρασινοκεφαλόπαπια = 1 κοτόπουλο μεγάλου μεγέθους = 1,15 πάπια για ψήσιμο, πάπια για αναγκαστική πάχυνση, πάπια αναπαραγωγής = 2 γαλοπούλα μικρού μεγέθους = 2,20 γαλοπούλα μεσαίου μεγέθους, γαλοπούλα αναπαραγωγής, χήνα = 3 γαλοπούλα μεγάλου μεγέθους = 3,50 παχιά υμενόποδα σε πάχυνση = 7	Α Δ	3
[…]			

([1]) Α: άδεια, Δ: δήλωση, Π: δημοσίου δικαίου περιορισμός της κυριότητας.
([2]) Διάδρομος έκθεσης σε χιλιόμετρα.

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

12 Η Association nationale pour la protection des eaux et rivières-TOS και η Association OABA υποστηρίζουν, προς στήριξη των προσφυγών που άσκησαν ενώπιον του Conseil d'État για την ακύρωση του συνόλου ή μέρους του διατάγματος αριθ. 2005-989, ότι το διάταγμα αυτό αντιβαίνει στο σημείο 6.6, στοιχείο α΄, του παραρτήματος Ι της οδηγίας 96/61. Συγκεκριμένα, το εν λόγω διάταγμα προβλέπει, στο κεφάλαιο 2111 της ονοματολογίας για την κατάταξη των εγκαταστάσεων, ένα όριο 30 000 ισοδύναμων ζώων, πέραν του οποίου δεν είναι δυνατή η εκμετάλλευση εγκαταστάσεων εκτροφής πουλερικών και φτερωτών θηραμάτων χωρίς προηγούμενη σχετική άδεια, καθορίζοντας, ειδικότερα, ένα συντελεστή μετατροπής 0,125 για τα ορτύκια και 0,25 για τις πέρδικες και τα περιστέρια. Συνεπώς, κατ' εφαρμογή των συντελεστών αυτών, μια εγκατάσταση εκτροφής άνω των 40 000 ορτυκιών, περδικών ή περιστεριών δεν θα υπερέβαινε το ανωτέρω όριο των 30 000 «ισοδύναμων ζώων» και θα ήταν δυνατή η εκμετάλλευσή της υπό το καθεστώς της δηλώσεως.

13 Το Conseil d'État επισημαίνει, στο σκεπτικό της αποφάσεώς του, ότι υπό το πρίσμα των διατάξεων του σημείου 6.6, στοιχείο α΄, του παραρτήματος Ι της οδηγίας 96/61:

— για τις εγκαταστάσεις εντατικής εκτροφής πουλερικών οι οποίες διαθέτουν πάνω από 40 000 θέσεις απαιτείται προηγούμενη άδεια,

— η οδηγία αυτή δεν προσδιορίζει τα είδη που πρέπει να θεωρούνται ως «πουλερικά» κατά την έννοια του εν λόγω παραρτήματος, σε αντίθεση προς άλλες οδηγίες που εφαρμόζονται στα πουλερικά δυνάμει άλλων νομοθετικών διατάξεων, οι οποίες προβλέπουν ρητά τα είδη που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής τους, συμπεριλαμβάνοντας ή αποκλείοντας από το αντίστοιχο πεδίο εφαρμογής τα ορτύκια, τις πέρδικες και τα περιστέρια.

14 Στο πλαίσιο αυτό, το Conseil d'État αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το σημείο 6.6, στοιχείο α΄, του παραρτήματος Ι της οδηγίας 96/61 […], που αφορά τις εγκαταστάσεις εντατικής εκτροφής πουλερικών άνω των 40 000 θέσεων, την έννοια ότι:

— συμπεριλαμβάνει στο πεδίο εφαρμογής του τα ορτύκια, τις πέρδικες και τα περιστέρια,

— σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, επιτρέπει μια ρύθμιση καταλήγουσα σε υπολογισμό των ορίων, πέραν των οποίων απαιτείται άδεια, βάσει ενός συστήματος ισοδυνάμων ζώων που κλιμακώνει τον αριθμό των ζώων ανά θέση ανάλογα με τα είδη, ώστε να λαμβάνεται υπόψη η περιεκτικότητα σε άζωτο που πραγματικά εκλύεται από τα διάφορα είδη;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

15 Καταρχάς, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι από τις διατάξεις της οδηγίας 96/61 και του παραρτήματος Ι, σημείο 6.6, στοιχείο α΄, αυτής προκύπτει ότι οι εγκαταστάσεις εντατικής εκτροφής πουλερικών οι οποίες διαθέτουν πάνω από 40 000 θέσεις υπόκεινται σε καθεστώς χορηγήσεως προηγούμενης άδειας.

16 Το πεδίο εφαρμογής της διατάξεως αυτής προσδιορίζεται βάσει τριών στοιχείων που πρέπει να συντρέχουν σωρευτικώς, ήτοι η εκτροφή πρέπει να είναι εντατική, να πρόκειται για εκτροφή πουλερικών και οι οικείες εγκαταστάσεις να διαθέτουν τουλάχιστον 40 000 θέσεις.

17 Εξάλλου, δεν αμφισβητείται ότι η οδηγία 96/61 δεν ορίζει ούτε την έννοια της «εντατικής εκτροφής», ούτε την έννοια των «πουλερικών» ή της «θέσεως».

Επί του πρώτου σκέλους του ερωτήματος

18 Με το πρώτο σκέλος του ερωτήματος, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν στην έννοια των «πουλερικών», που απαντά στο σημείο 6.6, στοιχείο α΄, του παραρτήματος Ι της οδηγίας 96/61, συμπεριλαμβάνονται τα ορτύκια, οι πέρδικες και τα περιστέρια.

19 Καταρχάς, η Γαλλική Κυβέρνηση υποστηρίζει, ειδικότερα, ότι τα ορτύκια, οι πέρδικες και τα περιστέρια δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο εντατικής εκτροφής. Επομένως, το σημείο 6.6, στοιχείο α΄, του παραρτήματος Ι της οδηγίας 96/61 δεν θα μπορούσε να έχει εφαρμογή σε αυτά τα είδη πτηνών.

20 Η συλλογιστική αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

21 Συγκεκριμένα, η Γαλλική Κυβέρνηση δεν προσκόμισε κανένα επιστημονικού χαρακτήρα στοιχείο από το οποίο να προκύπτει ότι η εντατική εκτροφή αυτών των ειδών πτηνών είναι αδύνατη, το γεγονός δε ότι οι γαλλικές εγκαταστάσεις εκτροφής ορτυκιών και περιστεριών περιλαμβάνουν κατά μέσο 3 000 ζώα δεν αποδεικνύει ότι δεν είναι δυνατή η ύπαρξη εγκαταστάσεων εκτροφής άνω των 40 000 πτηνών.

22 Εξάλλου, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η γαλλική νομοθεσία προβλέπει την ύπαρξη εγκαταστάσεων εντατικής εκτροφής ορισμένων από αυτά τα είδη πτηνών, όπως προκύπτει, ειδικότερα, από τις διατάξεις της υπουργικής αποφάσεως της 18ης Σεπτεμβρίου 1985 για τον καθορισμό των συντελεστών μετατροπής για τις βιομηχανικές παραγωγές (*JORF* της 8ης Οκτωβρίου 1985, σ. 11683), η οποία ορίζει την ελάχιστη επιφάνεια εγκαταστάσεως για τις βιομηχανικές εκτροφές, που πρέπει να διαθέτει ο κάτοχος γεωργικής εκμεταλλεύσεως, σε 200 000 ορτύκια, όταν αυτά πωλούνται ζωντανά, και σε 120 000 ορτύκια, όταν αυτά πωλούνται νεκρά.

23 Όσον αφορά την έννοια των πουλερικών, η οποία δεν ορίζεται ειδικώς στην οδηγία 96/61, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι ο όρος αυτός, κατά την τρέχουσα έννοιά του, υποδηλώνει το σύνολο των πτηνών που εκτρέφονται για τα αυγά ή το κρέας τους. Τα ορτύκια, οι πέρδικες και τα περιστέρια, που αποτελούν είδη πτηνών, μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο εκτροφής με σκοπό την κατανάλωση των αυγών ή του κρέατός τους.

24 Η ερμηνεία αυτή δύναται, επίσης, να στηριχθεί στη γενική οικονομία και στον σκοπό της οδηγίας (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 1996, C-72/95, Kraaijeveld κ.λπ., Συλλογή 1996, σ. I-5403, σκέψη 38).

25 Συναφώς, επισημαίνεται ότι ο σκοπός της οδηγίας 96/61, όπως αυτός ορίζεται στο άρθρο 1, είναι η ολοκληρωμένη πρόληψη και ο έλεγχος της ρύπανσης, διά της

θεσπίσεως μέτρων αποφυγής ή μείωσης των εκπομπών από τις δραστηριότητες του παραρτήματος Ι στην ατμόσφαιρα, το νερό και το έδαφος, ώστε να επιτευχθεί υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος.

26 Όπως υπογραμμίζει ο γενικός εισαγγελέας με το σημείο 34 των προτάσεων του, αυτή η ολοκληρωμένη προσέγγιση υλοποιείται με τον δέοντα συντονισμό της διαδικασίας και των όρων χορήγησης της άδειας για τις βιομηχανικές εγκαταστάσεις που διαθέτουν σημαντικές δυνατότητες ρύπανσης, ώστε να επιτυγχάνεται το υψηλότερο επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος στο σύνολό του, ενώ σε όλες τις περιπτώσεις οι όροι χορήγησης της άδειας πρέπει να περιλαμβάνουν διατάξεις για την ελαχιστοποίηση της ρύπανσης σε μεγάλη απόσταση ή της διασυνοριακής ρύπανσης και να εξασφαλίζουν υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος στο σύνολό του.

27 Καθόσον ο σκοπός της οδηγίας 96/61 έχει προσδιοριστεί κατά τρόπο ευρύ, δεν είναι δυνατή η ερμηνεία του σημείου 6.6, στοιχείο α΄, του παραρτήματος Ι της οδηγίας κατά τρόπον ώστε να μην περιλαμβάνει τα ορτύκια, τις πέρδικες και τα περιστέρια.

28 Επιπροσθέτως, το γεγονός το οποίο επικαλείται η Γαλλική Κυβέρνηση, ότι το σημείο 17, στοιχείο α΄, του παραρτήματος Ι της οδηγίας 85/337, υπό τη διατύπωση του παραρτήματος που προκύπτει από την οδηγία 97/11/ΕΚ του Συμβουλίου, της 3ης Μαρτίου 1997 (ΕΕ L 73, σ. 5), αναφέρεται σε εγκαταστάσεις εντατικής εκτροφής πουλερικών οι οποίες διαθέτουν περισσότερες από 85 000 θέσεις για κοτόπουλα ή περισσότερες από 60 000 θέσεις για όρνιθες, δεν δύναται να επηρεάσει την ερμηνεία που πρέπει να δοθεί στο σημείο 6.6, στοιχείο α΄, του παραρτήματος Ι της οδηγίας 96/61. Η οδηγία 96/61 συνιστά ειδική ρύθμιση, η οποία, όπως προκύπτει από το γράμμα της, αφορά τα πουλερικά υπό ευρεία έννοια και προβλέπει διαφορετικό όριο από τα καθοριζόμενα με το σημείο 17, στοιχείο α΄.

29 Εξάλλου, το επιχείρημα της Γαλλικής Κυβέρνησης περί περιορισμού του πεδίου εφαρμογής του σημείου 6.6, στοιχείο α΄, του παραρτήματος Ι της οδηγίας 96/61 μόνο στις ωοτόκες όρνιθες, στα κοτόπουλα παραγωγής κρέατος, στις γαλοπούλες, στις πάπιες και στις φραγκόκοτες, με το σκεπτικό ότι ο περιορισμός αυτός προβλέπεται στο

έγγραφο σχετικά με τις βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές για την εντατική εκτροφή πουλερικών και χοίρων, προσδιοριζόμενο με την ονομασία BREF, το οποίο δημοσίευσε τον Ιούλιο 2003 (ΕΕ C 170, σ. 3) η Επιτροπή κατ' εφαρμογή του άρθρου 16, παράγραφος 2, της οδηγίας 96/61, πρέπει να απορριφθεί.

30 Συγκεκριμένα, επισημαίνεται, αφενός, ότι το έγγραφο BREF διευκρινίζει ότι η ερμηνεία του όρου «πουλερικά» ισχύει ειδικά για το έγγραφο αυτό και, αφετέρου, ότι το εν λόγω έγγραφο δεν είναι νομικώς δεσμευτικό, ούτε σκοπεί στην ερμηνεία στης οδηγίας 96/61, καθόσον περιορίζεται σε παρουσίαση των τεχνικών γνώσεων στον τομέα των βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών εκτροφής.

31 Επομένως, το γεγονός ότι το επίμαχο έγγραφο BREF δεν αναφέρει τα ορτύκια, ούτε τις πέρδικες ή τα περιστέρια, ουδόλως σημαίνει ότι αυτά τα τρία είδη πτηνών δεν εμπίπτουν στην έννοια των «πουλερικών» του σημείου 6.6, στοιχείο α΄, του παραρτήματος Ι της οδηγίας 96/61.

32 Τέλος, πρέπει να απορριφθεί η άποψη της Γαλλικής Κυβέρνησης ότι η πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί βιομηχανικών εκπομπών (ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης), την οποία παρουσίασε η Επιτροπή στις 21 Δεκεμβρίου 2007 [COM(2007) 844 τελικό] και η οποία σκοπεί στην αναθεώρηση και στη συγχώνευση σε ενιαίο νομικό κείμενο πλειόνων κοινοτικών πράξεων μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και η οδηγία 96/61, συνηγορεί υπέρ μιας στενής θεώρησης του όρου «πουλερικά» κατά την έννοια της τελευταίας αυτής οδηγίας.

33 Συγκεκριμένα, η ερμηνεία ισχύουσας οδηγίας δεν μπορεί να στηριχθεί σε πρόταση οδηγίας, ακόμη κι αν η πρόταση οδηγίας περιορίζεται σε συγχώνευση σε ενιαίο κείμενο αναμφισβήτητα ισχυόντων νομοθετημάτων.

34 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο σκέλος του προδικαστικού ερωτήματος πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η έννοια των «πουλερικών» κατά το σημείο 6.6, στοιχείο α΄, του παραρτήματος Ι της οδηγίας 96/61 συμπεριλαμβάνει τα ορτύκια, τις πέρδικες και τα περιστέρια.

Επί του δεύτερου σκέλους του προδικαστικού ερωτήματος

35 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να πληροφορηθεί αν το σημείο 6.6, στοιχείο α΄, του παραρτήματος Ι της οδηγίας 96/61 απαγορεύει σε κράτος μέλος να θεσπίζει σύστημα, αποκαλούμενο «σύστημα ισοδυνάμων ζώων», το οποίο για τον υπολογισμό των ορίων, πέραν των οποίων απαιτείται προηγούμενη άδεια για τις εγκαταστάσεις εντατικής εκτροφής πουλερικών, προβλέπει μηχανισμό κλιμακώσεως του αριθμού των ζώων ανά θέση ανάλογα με τα είδη, ώστε να λαμβάνεται υπόψη η περιεκτικότητα σε άζωτο που πραγματικά εκλύεται από τα διαφορετικά είδη.

36 Οι προσφεύγουσες ενώσεις της κύριας δίκης υποστηρίζουν ότι η χρήση ενός συστήματος ισοδυνάμων ζώων δεν απαγορεύεται, εφόσον το όριο πέραν του οποίου απαιτείται άδεια παραμένει κατώτερο ή ίσο προς 40 000 πουλερικά πράγματι παρόντα στην εγκατάσταση ανά πάσα στιγμή.

37 Η Γαλλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η γαλλική νομοθεσία απαιτεί άδεια για τις εγκαταστάσεις εκτροφής πουλερικών ή φτερωτών θηραμάτων που περιλαμβάνουν άνω των 30 000 ισοδυνάμων ζώων και καθορίζει ένα συντελεστή μετατροπής ίσο προς 0,125 για τα ορτύκια και 0,25 για τις πέρδικες και τα περιστέρια. Αυτοί οι συντελεστές έχουν υπολογισθεί κατά τρόπον ώστε να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνον η ποσότητα αζώτου που εκλύεται στο περιβάλλον από τα διάφορα είδη, βάσει των δεδομένων που δημοσιεύει η Επιτροπή καθοδήγησης για τις γεωργικές πρακτικές που σέβονται το περιβάλλον (Corpen), η οποία τελεί υπό την αιγίδα του Υπουργείου Γεωργίας και του Υπουργείου Περιβάλλοντος, αλλά και το σύνολο των λοιπών επιπτώσεων στο περιβάλλον, όπως η ποσότητα κόπρου που παράγεται ανά έτος ή οι οχλήσεις που συνδέονται με τον θόρυβο και τις οσμές.

38 Η Επιτροπή αναφέρει ότι, μολονότι η ερμηνεία της Γαλλικής Κυβέρνησης δύναται να θεωρηθεί εύλογη, πάντως, στο παρόν στάδιο εξελίξεως του κοινοτικού δικαίου, ισοδυναμεί με contra legem ερμηνεία. Συγκεκριμένα, κατά την άποψη της Επιτροπής, η φράση «άνω των 40 000 θέσεων για πουλερικά», που περιλαμβάνεται στο σημείο 6.6, στοιχείο α΄, του παραρτήματος Ι της οδηγίας 96/61, αναφέρεται σε δυνατότητα ταυτόχρονης παραγωγής άνω των 40 000 πουλερικών και όχι σε ένα όριο πέραν του οποίου απαιτείται άδεια και το οποίο αποτελεί συνάρτηση της ρύπανσης που προκαλεί κάθε είδος πτηνών.

39 Συναφώς, μολονότι δεν αμφισβητείται ότι η οδηγία 96/61 δεν περιλαμβάνει ορισμό της έννοιας «θέση», επισημαίνεται, πάντως, ότι το σημείο 2 του εισαγωγικού μέρους του παραρτήματος Ι της οδηγίας διευκρινίζει ότι «οι αναφερόμενες παρακάτω οριακές τιμές αναφέρονται κατά κανόνα σε παραγωγική δυναμικότητα ή σε αποδόσεις». Επομένως, η οδηγία 96/61 δεν αφορά τον καθορισμό του ορίου, πέραν του οποίου απαιτείται άδεια, βάσει ενός συστήματος ισοδυνάμων ζώων, χωρίς ωστόσο να τον αποκλείει.

40 Καθόσον ο σκοπός της οδηγίας 96/61 συνίσταται στην πρόληψη και στον έλεγχο της ρύπανσης που προκαλούν ορισμένες δραστηριότητες, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται η εντατική εκτροφή πουλερικών, η προσφυγή στη μέθοδο των ισοδυνάμων ζώων μπορεί να γίνει δεκτή μόνον εφόσον εξασφαλίζει πλήρως τον σκοπό αυτό. Αντιθέτως, η προσφυγή στην εν λόγω μέθοδο δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα

εγκαταστάσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, ενόψει του συνολικού αριθμού θέσεων που διαθέτουν, να εξαιρούνται του συστήματος που η εν λόγω οδηγία θεσπίζει.

41 Επιπροσθέτως, εν προκειμένω, η Γαλλική Κυβέρνηση δεν απέδειξε την ύπαρξη σχέσεως μεταξύ του περιεχομένου της γαλλικής νομοθεσίας και του συνυπολογισμού της πραγματικής ποσότητας αζώτου που εκλύεται στο περιβάλλον από αυτά τα είδη πτηνών.

42 Συγκεκριμένα, διαπιστώνεται ότι από τα στοιχεία που προέρχονται από τα παραρτήματα της εγκυκλίου του Υπουργείου Οικολογίας και Αειφόρου Αναπτύξεως, της 7ης Σεπτεμβρίου 2007, σχετικά με την κατάταξη των εγκαταστάσεων (εκτροφές, πουλερικά) — χρήση νέων τιμών για τα απόβλητα (Bulletin officiel, 30 Οκτωβρίου 2007, MEDAD 2007/20, texte 15, σ. 1), αποδεικνύεται ότι η σχέση μεταξύ των αποβλήτων σε άζωτο που εκλύεται από ένα ορτύκι, ένα περιστέρι ή μια πέρδικα και αυτών του κοτόπουλου δεν αντιστοιχεί προφανώς στην κλιμάκωση αυτών των ειδών πουλερικών που προβλέπει το διάταγμα αριθ. 2005-989. Ενώ το διάταγμα αυτό προβλέπει ότι ένα κοτόπουλο ισοδυναμεί με οκτώ ορτύκια, τέσσερα περιστέρια ή τέσσερις πέρδικες, από τα προαναφερθέντα στοιχεία προκύπτει ότι τα περιττώματα ενός ορτυκιού ή μιας πέρδικας έχουν περιεκτικότητα σε άζωτο που ισοδυναμεί με το ήμισυ εκείνης του κοτόπουλου, η δε περιεκτικότητα αυτή πενταπλασιάζεται ως προς τα περιστέρια. Σύμφωνα με τα ίδια στοιχεία, τα περιττώματα των ορτυκιών, της πέρδικας και των περιστεριών έχουν ομοίως μεγαλύτερη περιεκτικότητα σε φώσφορο, χαλκό και ψευδάργυρο σε σχέση με την περιεκτικότητα των αποβλήτων ενός κοτόπουλου.

43 Προκειμένου να αιτιολογήσει αυτή την έλλειψη αναλογίας, η Γαλλική Κυβέρνηση ισχυρίστηκε, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι ελήφθησαν υπόψη και οι λοιπές επιπτώσεις στο περιβάλλον, χωρίς, ωστόσο, να προσκομίσει κανένα επιστημονικού χαρακτήρα στοιχείο από το οποίο να προκύπτει η φύση και η έκταση των λοιπών αυτών επιπτώσεων στο περιβάλλον.

44 Υπό τις περιστάσεις αυτές, όπως επισήμανε και ο γενικός εισαγγελέας με το σημείο 54 των προτάσεών του, είναι προφανές ότι το διάταγμα αριθ. 2005-989 εξαιρεί από τη διαδικασία χορηγήσεως προηγούμενης άδειας που προβλέπει η οδηγία 96/61 τις εγκαταστάσεις εντατικής εκτροφής που περιλαμβάνουν από 40 001 έως 240 000 ορτύκια ή από 40 001 έως 120 000 περιστέρια ή πέρδικες, παρά το γεγονός ότι οι

εγκαταστάσεις αυτές ενδέχεται να παράγουν μεγαλύτερη ποσότητα αζώτου, φωσφόρου, χαλκού και ψευδαργύρου από αυτή που παράγουν οι εγκαταστάσεις που προορίζονται για την εντατική εκτροφή 40 000 κοτόπουλων.

45 Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο δεύτερο σκέλος του προδικαστικού ερωτήματος πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το σημείο 6.6, στοιχείο α΄, του παραρτήματος Ι της οδηγίας 96/61 απαγορεύει εθνική νομοθετική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, καταλήγουσα σε υπολογισμό των ορίων, πέραν των οποίων απαιτείται άδεια για την εγκατάσταση εντατικής εκτροφής, βάσει ενός συστήματος ισοδυνάμων ζώων που κλιμακώνει τον αριθμό των ζώων ανά θέση ανάλογα με τα είδη, ώστε να λαμβάνεται υπόψη η περιεκτικότητα σε άζωτο που πραγματικά εκλύεται από τα διαφορετικά είδη.

Επί των δικαστικών εξόδων

46 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Η έννοια των «πουλερικών» κατά το σημείο 6.6, στοιχείο α΄, του παραρτήματος Ι της οδηγίας 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου, της 24ης Σεπτεμβρίου

1996, σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης, όπως τροποποιήθηκε από τον κανονισμό 1882/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Σεπτεμβρίου 2003, συμπεριλαμβάνει τα ορτύκια, τις πέρδικες και τα περιστέρια.

2) **Το σημείο 6.6, στοιχείο α΄, του παραρτήματος Ι της οδηγίας 96/61, όπως τροποποιήθηκε από τον κανονισμό 1882/2003, απαγορεύει εθνική νομοθετική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, καταλήγουσα σε υπολογισμό των ορίων, πέραν των οποίων απαιτείται άδεια για την εγκατάσταση εντατικής εκτροφής, βάσει ενός συστήματος ισοδυνάμων ζώων που κλιμακώνει τον αριθμό των ζώων ανά θέση ανάλογα με τα είδη, ώστε να λαμβάνεται υπόψη η περιεκτικότητα σε άζωτο που πραγματικά εκλύεται από τα διαφορετικά είδη.**

(υπογραφές)